

NÁVRH NA ZPRŮHLEDNĚNÍ VLASTNICTVÍ KAPITÁLOVÝCH OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTÍ

- Zrušení anonymních listinných akcií a zachování transparentnosti vlastnictví SRO -

SHRNUTÍ

K VLÁDNÍMU NÁVRHU OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Budou-li návrhy občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích přijaty v současné podobě přispějí k dalšímu markantnímu zhoršení neprůhlednosti podnikatelského prostředí a posílení korupčních struktur v České republice.

U akciových společností je intenzita zhoršení transparentnosti vlastnictví značná, u společností s ručením omezením téměř absolutní.

Nová úprava společností s ručením omezeným představuje nejen téměř dokonalou „pračku na špinavé peníze“, ale kompletně zneprůhledňuje dosud velmi transparentní vlastnictví společností s ručením omezeným a dohledatelnost jejich vlastníků.

U akciových společností s listinnými akciemi se dokončuje jejich zneprůhlednění: netransparentní listinné akcie na doručitele jsou ponechány, listinné akcie na jméno jsou zneprůhledněny tak, že se stávají „de facto“ akciemi na doručitele a umožňují fiktivní vlastnictví se zakrytím skutečného vlastníka.

Navrhované změny jsou zdůvodněny absurdním argumentem, že netransparentnost vlastnictví společností je hlavním předpokladem jejich konkurenceschopnosti.

Navrhované změny nejsou podepřeny jakýmkoli ekonomickými daty; zcela absentuje provedení jakéhokoli ekonomického hodnocení dopadů regulace navrhovaných změn.

NÁVRH NADAČNÍHO FONDU PROTI KORUPCI A VEŘEJNOSTI PROTI KORUPCI

Východiska:

Transparentnost vlastnictví společností naopak zvyšuje jejich konkurenceschopnost a vytváří férové a atraktivní tržní prostředí; rovněž zvyšuje výtěžnost u daně z kapitálových zisků vyplývající z příjmů z převodu cenných papírů, neboť tyto převody nelze před státem skrýt.

Listinné akcie na doručitele (na majitele) nemají jiné ekonomické opodstatnění, než zakrýt vlastníky společností, a tím krýt korupční či kriminální praktiky těchto společností.¹

Netransparentní listinné akcie na doručitele (či navrhované kmenové listy u společností s ručením omezeným) jsou ekonomicky neefektivní: pro soukromé subjekty z hlediska nákladovosti a komplikovanosti převodů; z veřejného hlediska působí daňové ztráty u daně z kapitálových zisků vyplývající z příjmů z převodu cenných papírů. Listinné akcie na doručitele jsou rovněž klíčovým nástrojem pro korupci u veřejných zakázek.

Listinné akcie na doručitele (na majitele) jsou hlavním symbolem korupce v očích veřejnosti. Jejich odstranění bude mít důležitý psychologický účinek na veřejnost v jejím vnímání korupčního prostředí v České republice.

Je nutné učinit důkladnou ekonomickou analýzu porovnávající nákladovost transakcí s listinnými cennými papíry a zaknihovanými cennými papíry stejně jako analýzu rozsahu daňových úniků způsobených nedohledatelností převodů a vlastníků listinných akcií na doručitele (na majitele).

Hlavní zásady řešení problému anonymních listinných akcií:

Účastnické cenné papíry u akciových společnostech, tj. akcie a opční listy na akcie, musí mít vždy dohledatelné vlastníky.

Akcie a opční listy mohou existovat pouze jako elektronicky registrované (zaknihované) cenné papíry, tj. jako zaknihované cenné papíry v systému centrálního depozitáře či mimo něj.

U společností se zaknihovanými akciemi na jméno je nutno zajistit publikaci seznamu akcionářů v obchodním rejstříku.

U společností se zaknihovanými akciemi na doručitele (na majitele) je třeba uvést v obchodním rejstříku identitu depozitáře, u kterého jsou tyto akcie vedeny na účtu. Jména akcionářů společnosti s anonymními zaknihovanými akciemi ve výpisu z obchodního rejstříku uvedena nebudou, avšak díky zveřejnění identity depozitáře (banky), bude identita akcionářů pro státní orgány v zákonem stanovených případech dohledatelná přes tyto depozitáře.

U společností s ručením omezeným je třeba ponechat současný transparentní a bezproblémový systém registrace vlastnictví podílů ve společnostech v obchodním rejstříku.

¹ Na rozdíl od anonymních zaknihovaných akcií, jež jsou zásadní podmínkou fungování burzovních a jiných organizovaných trhů s cennými papíry. "Anonymní" zaknihované akcie ovšem nejsou přísně vzato "anonymní", neboť se vždy registrují na účtu cenných papírů, jež je veden na jméno určité osoby.

ZDŮVODNĚNÍ NÁVRHU NA ZRUŠENÍ LISTINNÝCH AKCIÍ A JEJICH NAHRAZENÍ ELEKTRONICKY REGISTROVANÝMI AKCIEMI

PODROBNÁ ANALÝZA

1. OBECNÉ

Anonymní listinné akcie jsou nejen jedním z hlavních nástrojů korupce, ale také hlavním symbolem korupce.² Odstraněním tohoto symbolu korupce bude mít, kromě pozitivních ekonomických dopadů na podnikatelské prostředí a veřejné rozpočty, i důležitý psychologický účinek na veřejnost v jejich vnímání intenzity korupce v České republice.

Vedle zrušení anonymních listinných akcií je třeba zabránit téměř absolutnímu zneprůhlednění vlastnictví u společností s ručením omezeným. Toho dosahuje nově navrhovaná úprava v zákoníku o obchodních korporacích prostřednictvím nahrazení obchodních podílů registrovaných v obchodním rejstříku zavedením neprůhledných kmenových listů. Vlastnictví společností s ručením omezeným pomocí neprůhledných kmenových listů představuje velmi dokonalou „pračku na peníze.“ Zatímco vlastnictví obchodních podílů je registrováno ve veřejně přístupném obchodním rejstříku, o vlastnictví kmenových listů je informována pouze daná společnost, která nejenže tyto informace nesmí nikomu sdělit, ale krom toho má povinnost tyto informace o vlastnících, kteří prodali svůj podíl, zničit!

1.1 Problém listinných akcií

Problém listinných akcií na doručitele (na majitele) spočívá v jejich samotné existenci. Listinné akcie na doručitele nelze registrovat v jakékoli evidenci, jež by umožňovala dohledání jejich vlastníka a nezávislé ověření pravdivosti informace o skutečném vlastníkovi. U listinných akcií na doručitele sama společnost nezná, vyjma valné hromady, kdo je akcionářem;³ i pro účely valné hromady však může v případě listinných akcií na doručitele skutečného vlastníka snadno nahradit fiktivní osoba.⁴ U listinných akcií na jméno společnost své akcionáře zná, neboť konstitutivním dokumentem zakládajícím vlastnictví akcií je seznam akcionářů vedený společností. Seznam akcionářů však není zveřejňován v obchodním rejstříku a identitu akcionářů tak zná jen sama společnost.

1.2 Problém listinných akcií na doručitele

Listinné akcie na doručitele lze převádět pouze jejich fyzickým předáním z rukou jedné osoby do rukou osoby druhé. Nelze je převádět zápisem v evidenci, jež by umožňovala dohledání vlastníků těchto akcií, tak jak je to možné u elektronicky registrovaných, zaknihovaných,

² Akcie na doručitele jsou totemem, který by měl být zbourán, P. Honzejek, Hospodářské noviny, 18. května 2011, <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-51876420-totem-anonymity>

³ Naopak konečný vlastník akcie na doručitele, jež je fyzickou osobou-konečným beneficentem, přesně ví, akcie jaké společnosti či společností vlastní bez ohledu na to, kolik společností se nachází mezi ním a koncovou společností, neboť tato informace je jedním ze zásadních faktorů pro určení hodnoty akcie, jež má ve svém majetku.

⁴ Viz níže bod 1.2, str. 5.

akcií. Listinné akcie na doručitele jsou velmi rizikové: lze je snadno zfalšovat, mohou být zničeny či se mohou ztratit. Převody listinných akcií jsou oproti převodům zaknihovaných akcií nákladné, nebezpečné a zdouhavé. Tyto akcie je nutno držet v bankovní či notářské úschově, která není „zadarmo.“ Naproti tomu zaknihované akcie a jejich vlastníci jsou vždy dohledatelní. Zaknihované akcie nelze zfalšovat, ztratit, zničit či ukrást. K jejich převodu není třeba přenášet listiny z jednoho místa na druhé, zapisovat na tyto listiny zákonem požadované informace. Zaknihované akcie lze jednoduše převést z účtu na účet jako bezhotovostní peníze.

Krom toho listinné akcie na doručitele vedou k daňovým únikům. Neuvedení příjmů ze zisků z prodeje listinných akcií na doručitele v daňovém přiznání je totiž v důsledku absence jakékoli evidence převodů a vlastníků těchto listinných akcií pro finanční úřady více méně nezjistitelné.

V neposlední řadě za současného právního stavu – při existenci společností s listinnými akciemi na doručitele – nelze žádným způsobem objektivně ověřit, jaká fyzická osoba je skutečným konečným vlastníkem společností, jež získávají veřejné zakázky a jež mají listinné akcie na doručitele.

Dále je třeba uvést, že v České republice existuje enormně velké procento akciových společností s neprůhlednými anonymními listinnými akciemi, jejichž vlastníky nelze nijak dohledat⁵: například v porovnání s Rakouskem, jenž má zhruba stejný počet obyvatel jako Česká republika, je počet neprůhledných akciových společností asi sedmkrát vyšší než v České republice.⁶

V České republice existuje určitá možnost dohledat vlastníky akciových společností, ale pouze velmi formální a velmi nedostatečná.⁷ Má-li akciová společnost jediného akcionáře, musí být tento akcionář uveden v obchodním rejstříku.⁸ Vedle toho všechny společnosti

⁵ Důvod existence vysokého počtu společností s anonymními akciemi v České republice je v zásadě dvojitý: za prvé, ve většině vyspělých zemí se v minulých letech přeměňovaly listinné cenné papíry na zaknihované kvůli nižším nákladům na převody, větší bezpečnosti a možnosti rychlejšího uskutečňování transakcí. Naproti tomu v České republice probíhal jev opačný: zaknihované cenné papíry se měnily na listinné, neboť zaknihování cenných papírů a jejich převody do roku 2010 provádělo státní Středisko cenných papírů, a to velmi nekvalitně, zdouhavě, formalisticky a za vysoké poplatky. Kvůli tomu v České republice na rozdíl od všech ostatních ekonomicky vyspělých zemí moderní systém zaknihovaných cenných papírů paradoxně ustupoval zastaralému systému listinných cenných papírů.

⁶ Více příloha č. 1.

⁷ Důvody nedostatečnosti této možnosti, a s tím související neúčinnosti povinnosti informovat o skutečném vlastníkovi vyplývající z účetních předpisů, jsou v zásadě čtyři: (i) údaj o vlastníkovi v obchodním rejstříku či v účetní závěrce je pouze informativní; vlastníkem společnosti s listinnými akciemi na doručitele je ten, kdo tyto akcie drží nebo, kdo je uveden na rubopisu akcie, nikoli ten, kdo je uveden v obchodním rejstříku či v příloze k účetní závěrce; (ii) účetní závěrka nezobrazuje vlastníky společnosti kontinuálně: například, změní-li se během roku vlastníci společnosti na 20% desetkrát, stačí uvést v účetní závěrce ty vlastníci, kteří měli ve společnosti podíl nad 20% ke dni sestavení účetní závěrky; zbylí vlastníci zůstanou skryti, (iii) 75% společností neplní povinnost ukládat účetní závěrku do obchodního rejstříku⁷ a (iv) řada společností, ze zbývajících 25% společností, které povinnost zveřejňovat účetní závěrku plní, informaci o vlastnících s účastí nad 20% v účetních závěrce neuvádí; (iv) účetní závěrky, jsou-li ukládány do obchodního rejstříku v souladu se zákonem v plné verzi, poskytují informativní údaje o vlastnících nad 20% pouze zpětně v nejlepším případě s několika měsíčním zpožděním.

⁸ Uvedení jediného akcionáře v obchodním rejstříku je však pouze informativní: rozhodující pro určení vlastnictví je v případě listinných akcií na doručitele jejich fyzická držba, u listinných akcií na jméno údaj v seznamu akcionářů.

(účetní jednotky) mají povinnost zveřejňovat pravidelně každým rokem v obchodním rejstříku údaje o svých významných vlastnících (s podílem nad 20%).⁹

Konečně listinné akcie na doručitele (na majitele) umožňují fiktivní výkon akcionářských práv. Jelikož právním vlastníkem listinných akcií na doručitele (na majitele), je osoba, jež tyto akcie fyzicky drží, stačí, aby vlastník předal tyto akcie jakékoli jiné osobě, a tato osoba se stane akcionářem, například pro účely valné hromady či vybrání dividendy; tato osoba fyzicky držící akcie vykoná vůči společnosti příslušný úkon – hlasování na valné hromadě či vybrání dividendy – a předá zpět původnímu akcionáři dotčené listinné akcie na doručitele, případně i s výnosem z vybrané dividendy.¹⁰ Skutečný akcionář tak zůstává po celou dobu efektivně skryt a není znám ani příslušné společnosti.

1.3 Problém listinných akcií na jméno

U listinných akcií na jméno společnost své akcionáře zná, neboť konstitutivním dokumentem zakládajícím jejich vlastnictví je za současného právního stavu seznam akcionářů vedený společností, nikoli fyzická držba akcie či vyznačení jména akcionáře na akcii. Identitu akcionářů ovšem zná jen společnost sama.¹¹

Jelikož však seznam akcionářů vedený společností není zveřejňován v obchodním rejstříku, nelze správnost údajů o akcionářích uvedených v seznamu akcionářů vedeném společností nijak objektivně verifikovat. Identitu akcionářů u společností s listinnými akciemi na jméno tak nelze v současné době rovněž nijak dohledat stejně jako u listinných akcií na doručitele.¹²

2. K NAVRHOVANÝM ÚPRAVÁM VLASTNICTVÍ AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI A SPOLEČNOSTI S RUČENÍM OMEZENÝM V NÁVRHU NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU A ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

2.1 Důsledky navrhovaných ustanovení nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích na dohledatelnost vlastníků společností

Budou-li návrhy občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích přijaty v současné podobě, přispějí k dalšímu markantnímu zhoršení neprůhlednosti podnikatelského prostředí a posílení korupčních struktur v České republice. Navrhovaná nová úprava společností omezeným zásadním způsobem snižuje transparentnost vlastnických struktur a dohledatelnost vlastníků společností, a to i oproti současnému velmi neuspokojivému stavu. U akciových společností je intenzita tohoto zhoršení značná, u společností s ručením omezením téměř absolutní.

⁹ Tato informace o významných vlastnících společností by se podle § 39, odst. 1 vyhlášky 500/2002 Sb., v platném znění, měla nacházet v příloze k účetní závěrce, jež mají společnosti zakládat do sbírky listin obchodního rejstříku.

¹⁰ Loajalita osoby pověřené výkonem práv pro skutečného akcionáře je zpravidla zajištěna podepsáním blanco směnky touto osobou ve prospěch skutečného akcionáře.

¹¹ S výjimkou situace, kdy společnost má jediného akcionáře, neboť identita jediného akcionáře je zveřejňována v obchodním rejstříku. Více viz výše pozn. pod čarou č. 7.

¹² Informace o tom, kdo je více než dvacetiprocentním akcionářem společnosti s listinnými akciemi na jméno vlastníků, lze dohledat - obdobně jako u listinných akcií na doručitele - pouze z velmi málo spolehlivého zdroje, jímž je příloha k účetní závěrce zveřejňovaná v obchodním rejstříku.

(i) Akciová společnost

Navrhované změny dokončují úplné zneprůhlednění vlastnictví akciových společností s listinnými akciemi: netransparentní listinné akcie na doručitele, u nichž vlastníka nelze nijak dohledat již za současného stavu, jsou ponechány;¹³ listinné akcie na jméno, u nichž vlastníka za současného stavu zná pouze společnost, neboť seznam akcionářů není zveřejňován v obchodním rejstříku, jsou dále zneprůhledněny, a to do té míry, že se z nich stávají „de facto“ akcie na doručitele.

Jestliže byl doposud rozhodujícím údajem pro určení toho, kdo je vlastníkem listinné akcie na jméno záznam v seznamu akcionářů, jenž vede společnost, a tudíž k nabytí vlastnictví akcie jinou osobou bylo rozhodující učinění záznamu v tomto seznamu, podle nově navrhované úpravy přestává být seznam akcionářů rozhodujícím dokumentem pro určení vlastnictví akcie na jméno; rozhodujícím se nyní stává záznam na rubopisu akcie samotné. V důsledku toho nebude podle nově navrhované úpravy k převedení akcie na jméno nutné, aby nabývající akcionář společnosti prokázal, že nabyl akcie od předchozího vlastníka uvedeného v seznamu akcionářů. Jelikož – podle nově navrhované úpravy – bude rozhodujícím údajem pro určení vlastnictví záznam na rubu akcie, bude muset společnost uznat za vlastníka kohokoli, kdo takovou akcii se svým jménem na jejím rubu společnosti doručí. Z akcií na jméno se tak stanou „de facto“ akcie na doručitele. Nový vlastník akcie na jméno již nebude muset společnosti prokázat, že akcii získal pouze od osoby uvedené v seznamu akcionářů. Údaje v seznamu akcionářů (v akcionářské knize podle nově navrhované úpravy) se stanou pouze informativními, neboť již nebudou rozhodujícími pro určení vlastnictví akcií na jméno. Nebudou-li údaje v seznamu akcionářů úplné, neponese za to odpovědnost ani společnost, ani akcionář.

Krom toho nově navrhovaný režim akcií na jméno v podstatě zlegalizuje používání fiktivních akcionářů: akcionář A, jenž bude zapsán v seznamu akcionářů společnosti, převede svoje akcie na osobu B; rozhodne-li se osoba B, že společnosti nesdělí skutečnost, že nabyla akcie od akcionáře A, bude společnost poskytovat dividendu nadále bývalému akcionáři A; bývalý akcionář A bude však muset tuto dividendu okamžitě vyplatit osobě B, protože bude vědět, že vlastnictví akcie na jméno svědčí osobě B na základě konstitutivního záznamu na rubu akcie.

(ii) Společnost s ručením omezeným

Navrhovaná úprava vlastnictví společností s ručením omezeným prostřednictvím kmenového listu představuje nejen téměř dokonalou „pračku na peníze“, ale kompletně zneprůhledňuje dosud velmi transparentní vlastnictví společností s ručením omezeným.

Návrh zákona o obchodních korporacích zavádí novou úpravu obchodního podílu společnosti s ručením omezeným. Navrhovaná úprava umožňuje společnosti vydat pro každý obchodní podíl kmenový list.¹⁴ Kmenový list je cenný papír na řad. Kmenový list nelze vydat jako zaknihovaný cenný papír.¹⁵ V návaznosti na to nový občanský zákoník specifikuje, že

¹³ Výjimka, viz předchozí pozn. pod čarou č. 11.

¹⁴ § 144, odst. 2 návrhu zákona o obchodních korporacích.

¹⁵ § 144, odst. 3 návrhu zákona o obchodních korporacích.

vlastnické právo k cennému papíru na řad se převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání.¹⁶ Ve vztahu ke společnosti se má za to, že společníkem je ten, kdo je zapsán v seznamu společníků, přičemž společnost provede zápis zapisované skutečnosti bez zbytečného odkladu poté, co jí bude změna prokázána.

Přes existenci uvedeného seznamu společníků bude pro určení vlastníka podílu ve společnosti s ručením omezeným rozhodující údaj na rubu kmenového listu. Kmenový list je listinným cenným papírem na řad, u nějž se vlastnické právo převádí rubopisem a smlouvou k okamžiku jeho předání. Údaj v seznamu společníků vedeném společností tak bude mít pouze informativní charakter; nebude konstitutivním záznamem pro určení vlastnictví ke kmenovému listu. To bude mít stejné důsledky pro umožnění fiktivního vlastnictví, jak je uvedeno v předchozím bodě ohledně nově navrhované úpravy listinných akcií na jméno.

Zatímco vlastnictví obchodních podílů je registrováno ve veřejně přístupném obchodním rejstříku, o vlastnictví kmenových listů bude informována pouze daná společnost, která nejenže tyto informace nesmí nikomu sdělit, ale krom toho má povinnost informace o vlastnících, kteří prodali svůj podíl, zničit!

„Údaje zapsané v seznamu společníků nesmí společnost používat jinak, než pro své potřeby ve vztahu ke společníkům. Za jiným účelem mohou být tyto údaje použity jen se souhlasem společníků, kterých se údaje týkají.“¹⁷ A dále: „Přestane-li společník být společníkem, společnost jej ze seznamu společníků bez zbytečného odkladu vymaže a současně zničí všechny dokumenty o něm, ledaže je povinna je podle jiného právního předpisu uchovávat.“¹⁸ To neplatí pro písemná právní jednání, z nichž vznikla a dosud existují práva nebo povinnosti, a ještě neuplynula promlčecí lhůta pro jejich vykonání nebo uplatnění.“¹⁹

Jakmile tedy určitá osoba prodá svůj podíl ve společnosti s ručením omezeným, nebude možno již nikdy dohledat skutečnost, že tato osoba daný obchodní podíl vlastnila!

Například, bude-li určitá osoba chtít zlegalizovat výnosy z trestné činnosti koupí si za „špinavé peníze“ kmenový list určité společnosti; společnost ji zapíše do seznamu společníků a vyplatí jí dividendu, tj. „čisté peníze“; poté dotčená osoba prodá kmenový list; v důsledku toho ji společnost bude muset vymazat ze seznamu společníků a zničit všechny dokumenty prokazující, že tato osoba daný obchodní podíl vlastnila. Uvedenou osobu ani informace o transakci již nebude možno nikdy dohledat. Navrhovaná úprava kmenových listů, seznamu společníků a modalit vlastnictví společností s ručením omezeným tak bude představovat téměř dokonalou „pračku na špinavé peníze!“

2. 2. Zdůvodnění navrhovaných ustanovení nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích ohledně dohledatelnosti vlastníků společností

(i) Akciová společnost

¹⁶ § 1095, odst. 2 návrhu občanského zákoníku.

¹⁷ § 149, odst. 1 návrhu zákona o obchodních korporacích.

¹⁸ Situace, na které se povinnost neničit údaje o podílnících společnosti vztahuje bohužel návrh zákona ani důvodová zpráva, k němu neuvádějí.

¹⁹ § 149, odst. 2 návrhu zákona o obchodních korporacích.

Věcný záměr zákona o obchodních korporacích z roku 2001 předvídal zrušení listinných akcií na doručitele (majitele) a povinné zaknihování všech akcií. Nicméně vláda od tohoto záměru upustila uvádějíc, že „snaha bránit umístování prostředků do „anonymních“ struktur je snahou chybnou, když takto by se muselo bránit investicím do čehokoliv cenného, u čeho není na první pohled znám vlastník. Navíc, zaknihování cenného papíru dohledatelnost vlastníka neřeší, pouze komplikuje - vícestupňová registrace eviduje pouze vlastníky v první či druhé řadě, nikoliv možné skutečné vlastníky.“

A dále: „Pojetí akcie na majitele a její převoditelnosti jsou nezměněny. Oproti věcnému záměru se dále nezavádí pravidlo, že akcie na majitele mohou být vydány pouze jako zaknihované cenné papíry. Důvodů pro tuto změnu je více. Především nacházíme jeden v překonání věcného záměru, přijatého v roce 2001. Další, podstatnější, pak v povaze akciové společnosti, coby společnosti soukromé, tedy s možností anonymity akcionářů - soukromá společnost, bez vlivu na kapitálový trh, může svou vlastnickou strukturu vystavit jakkoliv. Posledním důvodem pak je snaha návrhu vytvořit konkurenceschopnou regulaci, která při srovnání se zahraničím obstojí. Důvody pro zavedení regulace, tkvící v transparentnosti a snaze bránit praní špinavých peněz apod., jsou jistě legitimní, ale nejsou věcí soukromoprávní regulace.“

(ii) Společnost s ručením omezeným

Důvodová zpráva zdůvodňuje zneprůhlednění společnosti s ručením omezeným možností „většího využití“ společnosti s ručením omezeným a obavou, aby v důsledku zneprůhlednění akciové společnosti, nebyla neprůhledná akciová společnost pro podnikatele atraktivnější než doposud transparentní společnost s ručením omezeným. „Důvod pro částečně srovnání společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti je pak spatřován v riziku arbitráže mezi nimi, zejména po zavedení druhovosti podílů a kmenových listů u společnosti s ručením omezeným.“²⁰ „Navíc, a opět z důvodů vyšší využitelnosti s.r.o., se také připouští, aby podíl byl reprezentován cenným papírem - pro zajištění ochrany věřitelů se však nepřipouští, aby mohl být takovýto cenný papír kotován. Při vydání cenného papíru pak převody sledují tento cenný papír.“²¹ „Součástí zavedení kmenových listů je také specifikace pravidel o jejich vracení, rušení či prohlášení za neplatné a dále regulace knihy společníků (obdoba akcionářské knihy).“²²

Dále je argumentováno, že „tento koncept sleduje, zejména návrh nařízení o SPE (evropská soukromá společnost) který využitelnost cenného papíru také připouští – cílem návrhu není vytvořit další akciovou společnost, ale i nadále držet soukromou (a uzavřenou) společnost, jejíž cenné papíry nebudou mít negativní vliv na kapitálový trh. Opačný postup může vést k tomu, že účinností nařízení o SPE dojde ke vzniku regulatorní arbitráže a čeští podnikatelé budou raději volit regulaci SPE ručení.“²³

²⁰ Důvodová zpráva k návrhu zákona o obchodních korporacích, str. 193.

²¹ Tamtéž, str. 218.

²² Tamtéž, str. 219.

²³ Tamtéž, str. 219.

2.3 Neopodstatněnost, nelogičnost a neudržitelnost důvodů pro zachování existence anonymních listinných akcií a zavedení kmenových listů

(i) Akciová společnost s listinnými akciemi

Tvrzení uvedená v důvodové zprávě k návrhu zákona o obchodních korporacích jsou nejen neopodstatněná, ale rovněž nelogická a při pohledu na legislativní návrhy vlád jiných zemí naprosto neudržitelná.

Dle české vlády neprůhlednost a možnost skrytí vlastníků zvyšuje konkurenceschopnost (závěr učiněný bez provedení jakékoli ekonomické analýzy dopadů regulace); dle rakouské vlády průhlednost a transparentnost vlastníků konkurenceschopnost naopak posiluje (závěr učiněný po provedení ekonomické analýzy dopadů regulace).

Z uvedeného je evidentní, že zásadním nedostatkem vládních návrhů nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích je absence, byť částečného, ekonomického hodnocení dopadů regulace (RIA). Lze-li předpokládat, že legislativní návrhy nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích změní na desítky let život v podstatě všech fyzických a právnických osob, je nepřipustné, aby se vláda vyhnula provedení ekonomického posouzení vlivů těchto zásadních norem či alespoň jejich částí.

Vláda by proto měla provést ekonomické zhodnocení dopadů nově navrhované regulace, a to:

- (i) v soukromoprávním kontextu: porovnáním transakčních nákladů převodů listinných akcií a zaknihovaných akcií, tj. o kolik je pro soukromoprávní subjekty uskutečňování převodů listinných akcií dražší než převádění zaknihovaných akcií, a
- (ii) ve veřejnoprávním kontextu:
 - (a) zhodnocením, jak vysoké daňové úniky umožňují anonymní listinné akcie, resp. o kolik by byla vyšší výtěžnost z daně z kapitálových zisků vyplývajících z příjmů z převodu cenných papírů, kdyby převody a vlastníci všech účastnických cenných papírů byly registrovány,²⁴ a
 - (b) analýzou, o kolik se prodražují veřejné zakázky kvůli existenci společností s nedohledatelnými konečnými vlastníky, jež získávají veřejné zakázky.

Rovněž by mělo dojít k posouzení ekonomických dopadů snížení dohledatelnosti vlastníků akciových společností s akciemi na jméno a společností s ručením omezeným s kmenovými listy v důsledku nově navrhované úpravy nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích, a to jak vzhledem k transakčním nákladům soukromých subjektů, tak vzhledem k dopadům na příjmy veřejných rozpočtů.

Vzhledem k absenci jakéhokoli hodnocení ekonomických dopadů regulace navrhovaných kodexů je argument, že zrušení anonymních akcií by vedlo k omezení konkurenceschopnosti českých společností, naprosto neudržitelný. Jak je možné dospět k závěru, že existence

²⁴ Jedním z hlavních důvodů zaknihování všech akcií ve Francii v roce 1984 bylo právě zamezení daňových úniků umožněných nedohledatelností převodů a vlastníků listinných anonymních akcií.

listinných akcií na doručitele posiluje konkurenceschopnost českých společností bez získání jakýchkoli ekonomických dat či provedení sebemenší ekonomické analýzy?

Navrhované změny jsou zdůvodněny absurdním argumentem, že netransparentnost vlastnictví společností je hlavním předpokladem jejich konkurenceschopnosti a že transparentnost vlastnictví společností by přispěla k odchodu českých společností do jiných zemí.²⁵ Existence listinných akcií na doručitele nijak nepřispívá ke zvýšení konkurenceschopnosti společností, jež tyto akcie mají. Naopak velká většina zahraničních společností, jež v minulosti měla listinné akcie, přeměnila tyto listinné akcie z důvodu zvýšení své konkurenceschopnosti na akcie zaknihované.²⁶ Listinné akcie na doručitele (na majitele) nemají jiné ekonomické opodstatnění, než zakrýt vlastníky společností, a tím krýt korupční či kriminální praktiky těchto společností, čímž snižují důvěru ve férové tržní a podnikatelské prostředí.²⁷ Krom toho nakládání s nimi je nákladné, nebezpečné a složité, což dále snižují konkurenceschopnost společností, jež je mají.

Dalším paradoxem ve zdůvodnění návrhu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích je skutečnost, že zatímco česká vláda používá argument konkurenceschopnosti českých společností jako zdůvodnění pro ponechání existence listinných akcií na doručitele, rakouská vláda - která zhruba ve stejnou dobu, kdy česká vláda předložila Poslanecké sněmovně návrh zmíněných kodexů, zaslala do rakouského Parlamentu návrh novely zákona o akciových společnostech zrušující listinné akcie na doručitele – přichází s argumentem opačným, tj. že zrušení těchto akcií posílí konkurenceschopnost rakouských společností. Zatímco však rakouská vláda dospívá ke svému závěru o pozitivním vlivu zrušení listinných akcií na doručitele na konkurenceschopnost rakouských společností a zlepšení podnikatelského prostředí na základě provedené ekonomické analýzy dopadů regulace, česká vláda činí zcela opačný závěr bez jakéhokoli hodnocení dopadů regulace či posouzení ekonomických vlivů.²⁸

²⁵ Uvedený argument o snížení konkurenceschopnosti a odchodu do jiných zemí, platí pouze pro společnosti a společnosti, kteří provozují nekalou, nezákonnou či kriminální činnost, a u nichž by zveřejnění informací o vlastnických strukturách mohlo dát orgánům činným v trestním řízení podnět k zahájení činnosti. Bráno z opačného pohledu, pokud by k popsanému efektu došlo a společnosti a společnosti provozující svou činnost pomocí nezákonných praktik nutících je skrývat svou identitu z České republiky skutečně odešli, měla by tato skutečnost pouze pozitivní důsledky, a to jak obecné pro zlepšení podnikatelského prostředí, tak pro jednotlivé férově podnikající osoby, jež by přestaly být ohrožovány společnostmi podnikající pomocí nezákonných praktik!

²⁶ Podobně některé státy, jež přijaly model zaknihovaných cenných papírů, jako například Švýcarsko či USA, tak učinily právě důvodu snížení rizik a nákladů transakcí s listinnými cennými papíry. Převody zaknihovaných cenných papírů „z účtu na účet“ jsou rychlejší, jistější a méně nákladné než převody listinných cenných papírů, u nichž je nutno provádět fyzická předání listin. Dalším státem, který v poslední době zrušil anonymní listinné akcie, je Belgie (*Plně od 1. ledna 2014. Od 1. ledna 2008 mohou společnosti vydávat pouze akcie na jméno či zaknihované (zprostředkované) akcie. Do 31. prosince 2013 musí všechny společnosti s existujícími listinnými akciemi na doručitele (majitele) převést tyto akcie, na akcie na jméno nebo na zaknihované (zprostředkované) akcie.*)

²⁷ Na rozdíl od anonymních zaknihovaných akcií, jež jsou zásadní podmínkou fungování burzovních a jiných organizovaných trhů s cennými papíry. "Anonymní" zaknihované akcie ovšem nejsou přísně vzato "anonymní", neboť se vždy registrují na účtu cenných papírů, jež je veden na jméno určité osoby.

²⁸ Podrobněji k rakouskému návrhu příloha 1.

Dále je nutno uvést, že na rozdíl od tvrzení, uvedeném v důvodové zprávě k zákonu o obchodních korporacích je konečný vlastník zaknihovaných akcií dohledatelný. Zaknihované akcie mohou totiž existovat pouze na účtu cenných papírů u depozitáře (např. u banky, obchodníka s cennými papíry či u investiční společnosti). Tento účet cenných papírů musí být vždy veden na jméno určité osoby. To, že účty cenných papírů mohou být vedeny na jméno právnické osoby se sídlem v zahraničí, na dohledatelnosti skutečných vlastníků-fyzických osob nic nemění: vlastník právnické osoby se sídlem v zahraničí bude dohledatelný buď z výpisu tamního obchodního rejstříku, nebo z výpisu z účtu cenných papírů od depozitáře, který povede účet akcionářů této zahraniční společnosti.

Bude-li mít právnická osoba se sídlem v zahraničí zapsaná na účtu cenných papírů u depozitáře v České republice listinné akcie na doručitele, je pravdou, že vlastníka této společnosti nepůjde v určitých situacích dohledat: nicméně tyto situace budou nastávat velmi výjimečně, a to z několika důvodů: za prvé, nedohledatelnost nebude možná u společnosti ze zemí, kde listinné akcie na doručitele nemohou existovat, jako je například Francie, Belgie či Itálie; za druhé, v řadě zemí, kde společnosti mohou mít listinné akcie na doručitele, jako je například Velká Británie, existují efektivní způsoby jak dohledat vlastníky listinných akcií na doručitele;²⁹ za třetí, v řadě států, například v Německu, kde společnosti mohou mít listinné akcie na doručitele, není tato možnost z důvodů ekonomické nákladnosti a nedůvěryhodnosti využívána.³⁰ Krom toho, jak vyplývá ze zprávy Evropské centrální banky ohledně transparency akcionářských struktur v Evropě (z února 2011), řada států, jako je například Nizozemí, kde listinné akcie na doručitele (na majitele) mohou existovat, a jejich vlastníky tudíž nelze dohledat, hodlá zavést mechanismy k dohledání vlastníků listinných akcií.³¹

Krom toho Úmluva OSN proti korupci dává státům za povinnost zavést účinný regulatorní rámec pro bankovní, finanční a peněžní instituce, jenž by zajistil identifikaci konečných beneficiantů (beneficial owners) služeb těchto institucí za účelem předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti. Podle této Úmluvy by státy rovněž měly posoudit zavedení mechanismů k zajištění dohledatelnosti přeshraničních převodů peněz a obchodovatelných nástrojů, tj. cenných papírů, včetně akcií. Implementace těchto požadavků Úmluvy umožní zajistit dohledatelnost osob registrovaných u těchto bankovních a finančních institucí mezi všemi státy, jež tuto Úmluvu podepsaly. Navíc je možné předpokládat, že počet zemí, kde vlastníci určitých cenných papírů, jako jsou například listinné akcie na doručitele, budou zcela nedohledatelní, bude v důsledku implementace této Úmluvy postupně klesat. Aby rovněž Česká republika mohla profitovat z režimu zvýšené dohledatelnosti založené touto Úmluvou, je nutné, aby Česká republika tuto Úmluvu ratifikovala (Úmluvu již ratifikovalo 154 států).

²⁹ Seznam těchto způsobů je uveden ve Zprávě Evropské centrální banky ohledně transparency akcionářských struktur v Evropě (Market Analysis of Shareholder Transparency Regimes in Europe), 11. února 2011.

³⁰ Profesorka Einsele uvádí ve svém článku z roku 2005, že v Německu existovalo v té době méně než 10% cenných papírů v listinné podobě (Einsele, D., *Modernising German Law: Can the UNIDROIT Project on Intermediated Securities Provide Guidance?*, *Revue de droit uniforme – Uniform Law Review*, 2005-1/2, str. 251)

³¹ Viz předchozí pozn. č. 30.

(ii) Společnosti s ručením omezeným s nově navrhovanými kmenovými listy

Znepřehlednění vlastnictví společností s ručením omezeným je zdůvodňováno rovněž výše uvedeným absurdním argumentem, že netransparentnost vlastnictví společností je základním předpokladem konkurenceschopnosti takových společností.

Obdobně absurdně vyznívá závěr, že pro udržení konkurenceschopnosti společnosti s ručením omezeným vůči možnému modelu evropské soukromé společnosti, tj. aby čeští podnikatelé nepreferovali možný model evropské soukromé společnosti, je třeba zajistit nižší transparentnost vlastnické struktury společnosti s ručením omezeným.³²

3. NÁVRH NFPK A VPK NA ZRUŠENÍ LISTINNÝCH AKCIÍ A JEJICH NAHRAZENÍ ELEKTRONICKY REGISTRovanými AKCIEMI

Vzhledem k výše uvedeným nedostatkům v návrzích nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích ohledně anonymních listinných akcií přinášejí, NFPK a VPK vlastní řešení problému listinných akcií na doručitele. Na rozdíl od vlády – vychází jejich řešení z důkladné analýzy problematiky cenných papírů jak na domácí, tak komparativní, tak mezinárodní úrovni (studie Evropské komise a Evropské centrální banky, Ženevská úmluva UNIDROIT o zprostředkovaných cenných papírech z roku 2009).³³

3.1 Obecně

Listinné akcie na doručitele (na majitele) nemají jiné ekonomické opodstatnění, než zakrýt vlastníky společností, a tím krýt korupční či kriminální praktiky těchto společností, čímž snižují důvěru ve férové tržní a podnikatelské prostředí.³⁴

Z ekonomického pohledu bude co nejširší zavedení elektronicky registrovaných akcií ekonomicky nejefektivnějším řešením, které a přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti českých společností a ke zlepšení férového podnikatelského prostředí v České republice. Náklady na držbu a převody listinných akcií jsou totiž nepoměrně vyšší než u elektronicky registrovaných akcií. Držba listinných akcií na doručitele v bankovní či notářské úschově je zhruba stejně nákladná jako držba elektronicky registrovaných akcií na účtu cenných papírů u depozitáře. Náklady na převod listinných akcií jsou poté v porovnání s elektronicky registrovanými akciemi často i několikanásobně vyšší a rovněž o mnoho komplikovanější.³⁵

³² V návrhu modelového statutu evropské soukromé společnosti je uvedeno, že k prokázání vlastnictví této společnosti je rozhodující údaj v seznamu společníků. Seznam společníků je přístupný na vyžádání akcionářům nebo třetím stranám (Návrh nařízení Rady ohledně statutu evropské soukromé společnosti, SEK 2008 (2008) a SEK 2008 (2008), str. 7)

³³ <http://www.nfpk.cz/cz/listinne-akcie-na-dorucitele>

³⁴ Na rozdíl od anonymních zaknihovaných akcií, jež jsou zásadní podmínkou fungování burzovních a jiných organizovaných trhů s cennými papíry. "Anonymní" zaknihované akcie ovšem nejsou přísně vzato "anonymní", neboť se vždy registrují na účtu cenných papírů, jež je veden na jméno určité osoby.

³⁵ Zatímco elektronicky evidované zaknihované akcie lze převést jednoduchým příkazem depozitáři k odepsání takových cenných papírů z účtu a jejich připsání na účet nabyvatele, listinné cenné papíry (na řad) je obvykle nutné vyzvednout z bankovní či notářské úschovy, bezpečně dopravit k advokátovi, kde je pod jeho dohledem proveden rubopis akcie, tj. zapsání jména nového vlastníka podle zákonných ustanovení, a poté bezpečně dopravit zpět do úschovy a obvykle uzavřít novou smlouvu o úschově těchto cenných papírů pro nového vlastníka.

Jakýkoli jiný způsob "regulace" listinných akcií na doručitele (na majitele) než jejich elektronická registrace, tj. zaknihování, bude vždy méně efektivní, administrativně náročnější, nákladnější a obtížněji vymahatelný.

Rovněž snadná a efektivní dohledatelnost vlastníků společností snižuje společnostem transakční náklady, zejména pak jim umožňuje vyhnout se zdlouhavým a nákladným právním auditům za účelem určení vlastníků společností. Jsou-li vlastníci společností uvedeni v obchodním rejstříku, může si strukturu společnosti ověřit sám podnikatel při vynaložení minimálních nákladů.

Krom toho – z hlediska veřejného zájmu - vzhledem k rozsahu problému korupce v České republice a ve vnímání problému korupce veřejností je třeba, aby opatření proti korupci byla razantní a účinná. Tato opatření budou účinná, pouze pokud se zaměří na jeden z hlavních nástrojů korupce, tj. anonymní listinné akcie, a to co nejučinnějším způsobem, tedy jejich eliminací. Anonymní listinné akcie totiž nejsou jen jedním z hlavních nástrojů korupce, ale také symbolem korupce.³⁶ Odstraněním symbolu korupce bude mít, kromě jiného, i důležitý psychologický účinek na veřejnost ve vnímání korupčního prostředí v České republice.³⁷

Z hlediska veřejného zájmu je třeba se ptát, zda jít cestou Francie, Belgie či Rakouska a elektronicky registrovat veškeré akcie či ponechat možnost existence určitých listinných akcií vedle elektronicky registrovaných akcií, jako je tomu v Německu, Nizozemí, Lucembursku, Velké Británii či Švýcarsku? Vzhledem k tomu, že (i) úroveň korupce v České republice je daleko větší než v jakékoli z uvedených zemí;³⁸ dále (ii) vzhledem k tomu, že listinné akcie jsou jedním z hlavních nástrojů korupce, což potvrzuje i vysoký počet akciových společností s neprůhlednými anonymními listinnými akciemi v České republice,³⁹ a (iii) vzhledem k tomu, že společnosti s neprůhlednými akciemi účastníci se veřejných zakázek produkují nadprůměrné zisky, jež jsou obtížně vysvětlitelné pomocí standardních ekonomických faktorů,⁴⁰ je nutné sáhnout k regulatorně důraznějšímu řešení: v tomto ohledu se proto jeví jako žádoucí jít cestou Francie, Belgie či Rakouska,⁴¹ jež úplně zrušily či plánují zrušit listinné akcie na doručitele a nahradit je plně elektronicky registrovanými akciemi. Tato cesta

³⁶ Akcie na doručitele jsou totemem, který by měl být zbourán, P. Honzejek, Hospodářské noviny, 18. května 2011, <http://dialog.ihned.cz/komentare/c1-51876420-totem-anonymity>

³⁷ Je samozřejmě možné řešit problém korupce vycházející z existence anonymních listinných i jinými nástroji, jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, ale ty budou mít vždy mnohem menší reálnou i psychologickou účinnost, tak vyšší nákladovost než přeměna listinných akcií na elektronicky registrované.

³⁸ V hodnocení Transparency International za rok 2010 (Corruption Perceptions Index) se Česká republika umístila na 53. místě. Pro srovnání: Nizozemí (7. místo), Švýcarsko (9. místo), Lucembursko (11. místo), Německo (15. místo), Velká Británie (20. místo).

³⁹ V ČR bylo ke konci roku 2010 12.188 společností s anonymními listinnými akciemi (zdroj: agentura ČEKIA), kdežto ve zhruba stejném velkém Rakousku 1.650 takových společností (zdroj: důvodová zpráva rakouské vlády k návrhu návrh č. 246/ME XXIV. GP), což je zhruba sedmkrát méně (podrobněji příloha 1).

⁴⁰ Skuhrovec, J., Chvalková, J., zIndex - Akcie na majitele ve veřejných zakázkách <http://www.zindex.cz/data/2011-06-14-zindex-zlatakoruna-akcie-na-majitele-short.pdf> (X. fórum Zlaté koruny na téma KORUPCE jako fenomén konané dne 14. června 2011)

⁴¹ <http://www.nfpk.cz/cz/listinne-akcie-na-dorucitele>

bude mít v případě České republiky pozitivní vliv nejen na snížení korupčního prostředí, zvýšení daňové výtěžnosti, ušetření prostředků daňových poplatníků u veřejných zakázek, ale rovněž sníží transakční náklady soukromým subjektů, čímž přispěje ke zvýšení konkurenceschopnosti českých společností a zlepšení podnikatelského a tržního prostředí v České republice.

Konečně přeměna všech listinných akcií do podoby dohledatelných elektronicky evidovaných akcií je nezbytným komplementárním elementem pro zavedení účinného systému identifikace konečných vlastníků-fyzických osob, jež vlastní společnosti, jež získávají veřejné zakázky. Toto opatření umožní snadno dohledat konečné vlastníky-fyzické osoby všech společností ucházejících se o veřejné zakázky, jež sídlí v České republice; zahraničním vlastníkům-fyzickým osobám, jež vlastní české společnosti získávající veřejné zakázky pomocí neprůhledných vlastnických struktur, je v návrhu novely zákona o veřejných zakázkách prezentovaného NFPK a VPK stanovena povinnost toto vlastnictví zprůhlednit (stejně jako českým vlastníkům společností s anonymními listinnými akciemi), aby jimi držené společnosti mohly získávat veřejné zakázky, a tedy i peněžní prostředky od českých daňových poplatníků.⁴²

3.2 Hlavní zásady návrhu Nadačního fondu proti korupci a Veřejnosti proti korupci

1. Vlastníci účastnických cenných papírů, tj. akcií a opčních listů, a event. nově navrhovaných kmenových listů, musí být vždy dohledatelní.
2. Veškeré účastnické cenné papíry akciových společností musí být elektronicky registrované (zaknihované).
3. Informace o vlastnicích společností by měly být co nejvíce přístupné v obchodním rejstříku.
4. U společností se zaknihovanými akciemi na jméno je nutno zajistit publikaci seznamu akcionářů v obchodním rejstříku.
5. U společností se zaknihovanými akciemi na doručitele (na majitele) je třeba uvést v obchodním rejstříku identitu deponitáře, u kterého jsou tyto akcie vedeny na účtu. Jména akcionářů společnosti s anonymními zaknihovanými akciemi ve výpisu z obchodního rejstříku uvedena nebudou, avšak díky zveřejnění identity deponitáře (banky), bude identita akcionářů pro státní orgány v zákonem stanovených případech dohledatelná přes tyto deponitáře.
6. U akciových společností musí být převody účastnických cenných papírů prováděny z účtu na účet jako bezhotovostní peníze, neboť je to bezpečné, rychlé, vyžaduje to minimální náklady a je to standardem v ekonomicky vyspělých zemích.
7. U společností s ručením omezeným je nutné převody podílů a jejich vlastníky zaznamenávat v obchodním rejstříku, jako je tomu doposud.

⁴² Viz návrh novely zákona o veřejných zakázkách Nadačního fondu proti korupci a Veřejnosti proti korupci.

8. Do určitého data by měly být všechny listinné účastnické cenné papíry u akciových společnostech přeměněny do dohledatelné elektronicky registrované (zaknihované) podoby.

3.3 VARIANTY ŘEŠENÍ

(i) Akciová společnost

Varianta A: Pouze zaknihované akcie (v systému centrálního depozitáře) – východisko modifikované rakouské řešení

Legislativně nejsnadnějším řešením by bylo zavést pro účastnické cenné papíry, tj. akcie a opční listy, režim zaknihovaných cenných akcií s registrací u depozitářů s přímou či nepřímou evidencí v centrálním depozitáři, tak jak to funguje u zaknihovaných cenných papírů v současnosti. Společnosti mající listinné akcie, ať už na jméno či na majitele (doručitele), by provedly přeměnu těchto akcií do zaknihované podoby, tak jak to původně předvídal věcný záměr zákona o obchodních korporacích z roku 2001. K převodu těchto cenných papírů bude docházet "z účtu na účet" jako u bezhotovostních převodů peněz.

V případě, že by společnost zvolila zaknihované akcie na doručitele (na majitele), jméno a adresa depozitáře, u kterého by tyto akcie byly zaknihovány, by se uváděl v obchodním rejstříku. Tato identifikace depozitáře by neznamenal, že by informace o vlastnictví jakýchkoli akcií byla veřejná, jako je tomu například u informací z katastru o vlastnictví nemovitostí. Tato identifikace depozitáře by však umožňovala veřejným orgánům v případě nutnosti vyplývající z veřejného zájmu, například v rámci boje proti korupci, praní špinavých peněz či financování terorismu, obrátit se ve stanovených případech na tyto depozitáře (uvedené v obchodním rejstříku) a vyžádat si od nich informace o majitelích účtů zaknihovaných cenných papírů, tj. ohledně vlastníků společností se zaknihovanými akciemi.

V případě, že by společnost zvolila zaknihované akcie na jméno, zasílala by tato společnost či centrální depozitář do obchodního rejstříku seznam akcionářů této společnosti, jenž by byl veřejný.

Varianta B: Zaknihované akcie (v systému centrálního depozitáře) a zprostředkované akcie (mimo systém centrálního depozitáře) – východisko modifikované švýcarské řešení

Varianta B předvídá možnost existence zaknihovaných akcií i mimo systém centrálního depozitáře a navazujících evidencí (tzv. zprostředkované akcie). Společnost by své akcie mohla zaknihovat nejen v rámci systému centrálního depozitáře, avšak i mimo tento systém, a to v tzv. samostatné evidenci vedené bankami, obchodníky s cennými papíry či investičními společnostmi. Společnosti a akcionáři emitující akcie rozhodnou, zda je pro ně výhodnější zvolit režim zaknihovaných akcií (vyšší náklady na správu, avšak snadnější převoditelnost akcií) či režim tzv. zprostředkovaných akcií (nižší náklady na správu, avšak omezenější převoditelnost). „Zprostředkování“ akcií by znamenalo uložení listinných akcií u osob oprávněných vést samostatné evidence cenných papírů, tj. zejména u bank, obchodníků s cennými papíry a investičních společností (tzv. imobilizace). U těchto osob se uložené listinné cenné papíry přemění do elektronické formy na účty cenných papírů. K převodu těchto cenných papírů bude docházet "z účtu na účet" jako u bezhotovostních převodů peněz. Listinné akcie uložené do úschovy k depozitářům nebude možno fyzicky převádět.

Uvede-li společnost ve stanovách, že má zprostředkované akcie, akcionáři rozhodnou, zda emise zprostředkovaných akcií budou učiněny na základě hromadné listiny či na základě jednotlivých listinných cenných papírů svěřených do úschovy. Obsah práv akcionářů vyplývajících ze zprostředkovaných akcií vůči společnosti (právo na dividendu, právo podílet se na řízení společnosti a právo na vypořádací podíl) nebude nijak dotčen. V obchodním rejstříku budou uvedeni depozitáři (banky) vedoucí účet zprostředkovaných akcií pro akcionáře. Jména akcionářů společnosti s anonymními zaknihovanými akciemi ve výpisu z obchodního rejstříku uvedena nebudou, avšak díky zveřejnění identity depozitáře (banky), bude identita akcionářů pro státní orgány v zákonem stanovených případech dohledatelná přes tyto depozitáře.

Model zprostředkovaných cenných papírů je založen na koncepci švýcarské zákonné úpravy a zásadách Ženevské úmluvy UNIDROIT o zprostředkovaných cenných papírech z roku 2009. Tento institut ovšem existuje i v jiných právních řádech kontinentálního typu, které jsou nám podobné (Francie, Lucembursko, Belgie). Švýcarský model byl vybrán z několika důvodů: za prvé, jedná se o nejmodernější světovou právní úpravu cenných papírů (účinnost od 1. ledna 2010); za druhé, jedná se o úpravu, která byla zpracovávána velmi důkladně po relativně dlouhou dobu; za třetí, švýcarský model plně reflektuje poslední vývoj problematiky cenných papírů na mezinárodní úrovni; za čtvrté, švýcarské soukromé právo pochází stejně jako české právo z rodiny germánských právních řádů a používá obdobné koncepce a konečně za páté, nové švýcarské normy ohledně zprostředkovaných cenných papírů jsou terminologicky neutrální bez užívání specifických institutů švýcarského práva, což je činí lehko transplantovatelnými do jiného právního řádu.

U zaknihovaných akcií na jméno by do obchodního rejstříku byl ukládán seznam akcionářů.

(ii) Společnost s ručením omezeným

Ponechat stávající režim obchodních podílů a registrace jejich vlastníků v obchodním rejstříku.

Příloha 1

	RAKOUSKO	ČESKO
Země	Vládní návrh novely zákona o akciových společnostech (návrh č. 246/ME XXIV. GP)⁴³	Vládní návrh nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích
Předkladatel	Ministerstvo spravedlnosti	Ministerstvo spravedlnosti
Datum předložení do legislativního procesu	15. června 2011	8. června 2011
Charakter návrhu	Drobná novela s důležitým okamžitým dopadem na určitou minoritní skupinu společností	Návrhy nejzásadnějších právních předpisů s dlouhodobým dopadem na téměř veškeré fyzické i právnické osoby
Obsah návrhu	AS: Povinné převedení anonymních listinných akcií do zaknihované podoby	AS: Ponechání existence společností anonymními listinnými akciemi; zneprůhlednění listinných akcií na jméno
	SRO: nedotčeno (vlastníci obchodních podílů registrováni v obchodním rejstříku)	SRO: Zneprůhlednění vlastnictví u SRO – možnost nahradit obchodní podíly registrované v obchodním rejstříku listinnými kmenovými listy s vlastníky neuváděnými v obchodním rejstříku
Důsledky návrhu	Zrušení anonymních listinných akcií	Ponechání anonymních listinných akcií, zavedení kmenových listů s nedohledatelnými vlastníky u SRO
Počet anonymních listinných akciových společností ke konci roku 2010	1.650	12.188 ⁴⁴
Hodnocení dopadů regulace	ANO	NE
Závěry hodnocení dopadů regulace	Celk. náklady: EUR 40.000	NEPROVEDENO
	Celk. přínosy: EUR 2.000.000 (ročně)	NEPROVEDENO
	Obecný závěr: Zrušení anonymních akcií povede ke snížení administrativních nákladů pro společnosti, zefektivnění boje proti praní špinavých peněz a financování terorismu, zlepšení důvěryhodnosti podnikatelského prostředí v Rakousku	Obecný závěr: Zrušení anonymních akcií povede ke snížení konkurenceschopnosti českých společností, k jejich možnému odchodu do zahraničí a není vhodným nástrojem proti praní špinavých peněz a financování terorismu

⁴³ Příloha 2.

⁴⁴ 53% všech akciových společností v ČR - <http://www.cekia.cz/cz/archiv-tiskovych-zprav/198-tz101216>

Příloha 2

Porovnání existujícího znění zákona a návrhu novely rakouské vlády prezentované dne 2. prosince 2010 (návrh č. 246/ME XXIV. GP) (předloženo rakouskému Parlamentu dne 15. června 2011)	
Existující znění	<u>Navrhované nové znění</u>
§ 10. (1) Akcie mohou znít na majitele (doručitele) či na jméno. [...]	§ 9. (1) <u>Akcie musí s výjimkou případů uvedených v § 10, odst. 1 znít na jméno. [...]</u>
§ 10. (6) Stanovy mohou vyloučit nebo omezit nárok akcionáře na spojení jeho podílu s listinou. Takováto změna stanov vyžaduje kromě většinových požadavků podle § 146 také souhlas každého akcionáře, jemuž nepřísluší alespoň jeden nárok na přeměnu jeho podílu do hromadné listiny, ledaže dotčené akcie jsou přijaty k obchodování na burze ve smyslu § 3.	§ 9. (3) Stanovy mohou vyloučit nebo omezit nárok akcionáře na spojení jeho podílu s listinou. Takováto změna stanov vyžaduje kromě většinových požadavků podle § 146 také souhlas každého akcionáře, jemuž nepřísluší alespoň jeden nárok na přeměnu jeho podílu do hromadné listiny, ledaže dotčené akcie jsou přijaty k obchodování na burze ve smyslu § 3.
	§ 10. (1) <u>Akcie na majitele (doručitele) Akcie mohou znít na majitele (doručitele), když je společnost kotovaná na burze nebo když jsou akcie podle stanov přijaty k obchodování na burze ve smyslu § 3.</u>
	§ 10. (2) Akcie na majitele mohou být vydány až po plném splacení emisního kurzu. Musí být součástí jedné, případně více, hromadných listin. Společnost přijatá na burzu musí uložit hromadnou listinu (hromadné listiny) u banky, jež tyto listiny uschovává, podle § 1 odst. 3 zákona o úschově nebo u rovnocenné zahraniční instituce. [...]
	§ 10 (4). Stanovy mohou určit, že na vyžádání akcionáře budou jeho akcie na majitele (doručitele) přeměny na akcie na jméno a v případech uvedených v odst. 1 z akcií na jméno na akcie na majitele (doručitele).
§ 10a (1). Doložení vlastnictví akcií u akcií na majitele (doručitele) Pokud akcionáři s akciemi na majitele (doručitele) svěřeným do úschovy musí prokazovat svou majetkovou účast či její výši, postačí místo předložení listinných akcií potvrzení o majetkové účasti vydaným úvěrovou institucí uschovávající cenné papíry se sídlem v členském státě Evropského hospodářského prostoru nebo ve státě, jež je plnoprávným členem OECD (potvrzení o uložení). Ve stanovách či v pozvánce na valnou hromadu mohou být určeny další vhodné osoby či místa, jejichž potvrzení o úschově budou společností uznávána.	§ 10a (1). Doložení vlastnictví akcií u akcií na majitele (doručitele) <u>U akcií na majitele (doručitele) se prokazuje výše majetkové účasti prostřednictvím potvrzení vydaným úvěrovou institucí uschovávající cenné papíry se sídlem v členském státě Evropského hospodářského prostoru nebo ve státě, jež je plnoprávným členem OECD (potvrzení o uložení). Ve stanovách či v pozvánce na valnou hromadu mohou být určeny další vhodné osoby či místa, jejichž potvrzení o úschově budou společností uznávána.</u>